

קבלת שבת

שנה שש עשרה - עלון דו שבועי ■ מופץ ב-15,000 עותקים בארץ ובעולם

תזריע - מצורע

"וַיְבִיחַ הַשָּׁמַיִם יְמוֹל בְּשׂוֹר עֲרְלָתוֹ" (יב, א).

נפסק בשולחן ערוך (יו"ד רסג, ב): "אשה שמלה בנה ראשון (כלומר - שנתנה למול את בנה, ש"ך) ומת מחמת המילה, שהכשילה המילה כוחו, ומלה גם השני ומת מחמת המילה, הרי הוחזקה שבניה מתים מחמת מילה, ושוב לא מלים את שאר בניה".

ובגמרא בקידושין (דף כט, ט) מובא, חייב אדם ללמד את בנו אומנות וכל שאינו מלמדו אומנות כאילו מלמדו ליסטות, שעל ידי שאין לו כסף הולך ללסטם את הבריות.

ויש להבין, מדוע כיום לא מקיימים דין זה, ובמילים אחרות: מדוע לא יוצאים ל"שוק העבודה"?

התירוץ לזה, נמצא בספור הבא: מסופר על הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד, שבמהלך ביקורו בארצות הברית, סמוך לפרוץ מלחמת העולם השנייה, הגיע לערים יהודיות, בהן פעל לטובת ישיבתו המפורסמת ברנוביץ'. ביקורו השאיר רושם רב, ומלבד מה שנפגש עם אנשים כדי שייסיעו להחזקת התורה בישיבתו, באו אליו גם הרבה אנשים לבקש עצה ותושיה בפתרון בעיותיהם, שכן ידוע ומקובל היה כגאון בתורה וכאיש צדיק וקדוש.

בין אלו שבאו אליו לשאול בעצתו, היה גם יהודי אחד מיוצאי גרמניה, ושאלתו היתה, הואיל ויש לו בן שכבר הגיע לגיל חמש עשרה שנה, והגיע השעה ללמדו איזו אומנות, שהרי אמרו חכמינו ז"ל (אבות ב, ב) "יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ" ובכן הוא בא לשאול את עצתו בזה, או יותר נכון, בא לומר מה בדעתו לעשות, ולבקש הסכמתו של רבי אלחנן.

רבי אלחנן היטב ידע, שמכיון שמדובר ביהודי שבא מגרמניה, שם היתה מקובלת השיטה של תורה עם דרך ארץ, צריכים לדבר איתו בלשון רכה ובגמישות, על כן פתח ואמר לו: אתה בודאי צודק, אין ספק שטוב תורה עם דרך ארץ. וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה, הכל אמת. ברם, מה דעתך על הענין של הכנסת בנו של אדם לבריתו של אברהם אבינו, האם זו מצוה? בוודאי שזו מצוה גדולה להכניס בן בבריתו של אברהם אבינו מה השאלה. הן אמרו חכמינו ז"ל: גדולה מילה ששקולה כנגד כל המצוות שבתורה (נדרים נב, א), והלא כל כלל ישראל עומד על היסוד של בריתו של אברהם אבינו.

ואולם - המשיך רבי אלחנן בדבריו - מה הדין אם קרה חלילה, שמתו אחיו מחמת מילה, הלא אז אסור למול. אמנם יש מחלוקת בגמרא (בימות סד): אם מתו שנים או שלשה, על כל פנים אם התברר שישנה חזקה כזו - אסור למול, זוהי ההלכה. וכל כך למה? כי כבר מתו אחיו מחמת מילה. הרי שאפילו במצוה כה גדולה וכה חשובה, אם מתו אחיו מפני שמלו אותם, אסור למול את זה שנוולד עכשיו, ואם אביו כן ימול אותו - הוא יעבור עבירה, שכן כיצד הולך אדם למול את בנו כשהוא מסכן בזה את חייו? אם כן - המשיך רבי אלחנן בדבריו - הלא לא תאמר שמצות מילה פחותה וקלה מענין זה של לימוד אומנות ומלאכה לבן, והיום אנו חיים בדור ובמצב של "מתו אחיו מחמת מלאכה"! כאשר שולחים ילד ללמוד מלאכה, הוא עלול להתקלקל, והנזק שנגרם דומה לפחות לענין של "מתו אחיו מחמת מילה", והלא ראינו בימים אלו, שזוהי תופעה שכיחה שבנים מתקלקלים כשהם יוצאים מוחין לכותלי בית המדרש... כך אמר לו רבי אלחנן, אבל כאמור היה מיוצאי גרמניה, הוא שמע מרבי אלחנן מה שהוא אומר, אבל לא קיים את דבריו, הלך ושלח את בנו למלאכה. וכמה אומלל אומתו ומסכן היה אותו האיש, כי בנו לא הוציא את שנתו, כי באמצע השנה שבה הוציא אותו מהישיבה, חלה הבן לפתע ונפטר. שהיה כאן בחינת "גזירה שיצאה מלפני השליט" וכיון שאמר רבי אלחנן דומה למתו אחיו מחמת מילה, נתקיים הדבר ביהודי זה...

ואם נכונים דברים אלו לדורו של רבי אלחנן, ק"ו לדורנו דור שהשטן הוציא את כל הכלים שלו החוצה והמכשלה בו מצויה. וזו תשובה לאותם "חכמים" שטוענים לצאת ל"שוק העבודה"!

"וַיְבִיחַ הַשָּׁמַיִם יְמוֹל בְּשׂוֹר עֲרְלָתוֹ" (יב, א).

על חשיבות דבר הנלמד מדרשת חז"ל, כתב בספר "משנת יוסף":

מצות מילה יש בה ג' חלקי מצוה. א. מילה שהיא חיתוך הערלה המפורש בתורה שבכתב. ב. ענין פריעה אינו מפורש בתורה שבכתב, אבל נלמד מדברי קבלה (היהושע ה, ב) "ושוב מול את בני ישראל שנית", ודרשו חז"ל בגמרא ביבמות (דף עא, ב): 'מאי שוב - פריעה, שגם היא מעכבת'. ג. מציצה אינה מדברי קבלה, אלא מדברי חז"ל במשנה. ואמרו חז"ל (שיר השירים רבה א, יח) על הפסוק (שם, ב) "כי טובים דודיך מיי"ן" - 'חביבין דברי סופרים מדברי תורה' (וכפי זה בגמרא בעבודה זרה לה), ולכן את מצות החיתוך אנו עושין בסכין ולא ביד ממש, פריעה שאינה מפורשת בתורה שבכתב רק מדברי קבלה, חביבה יותר ועושים ביד עם הציפורניים, אך על כל פנים לא בגוף ממש רק ע"י ציפורן,

מציעה שאינה רק ממשנה ודברי חז"ל, חביבה עוד יותר, לכן עושים אותה בפה ממש דהיינו בגופו.

"וְצִוָּה הַפָּהּ וּלְקַח לְמִטְהָר שְׁתֵּי צִפְרִים חִיּוֹת טְהוֹרוֹת וְגו'. וְשָׁחַט אֶת הַצִּפּוֹר הָאֶחָת אֶל כְּלֵי חָרֶשׁ עַל מֵיִם חַיִּים. וְשָׁלַח אֶת הַצִּפּוֹר הַחַיָּה עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה" (יד, ד-ה).

יש להבין - שאל הגאון רבי שלמה גאנצפריד זצ"ל, בעל 'קיצור שולחן ערוך' בספרו 'אפריון עה"ת' - לשם מה התורה מצווה לקחת שני ציפורים, מדוע לא די באחת? ועוד: מדוע את הציפור השניה יש לשלוח דוקא על פני השדה?

וביאר: בטעם הקרבנות כתבו המפרשים, שהם נועדו לכך שהאדם יתן אל ליבו וישוב בתשובה שלימה, שהרי מעיקר הדין היה על החוטא להיענש באותם עונשים הנעשים בקרבן, אלא שהקב"ה ברחמי הורה שהחוטא יביא קרבן ובכך ייחשב לו כאילו נעשו בו הדברים הללו ויתכפר לו.

משום כך, הו היה המצורע מביא רק ציפור אחת, היה חושב לעצמו כי אכן הדיבור אינו טוב ועליו לסכור את פיו לגמרי. זו טעות! שהרי הדיבור בתורה הוא מעלה שאין למעלה הימנה וזו כל תכלית וחובת האדם!

משום כך מצוה עליו התורה להביא שתי ציפורים, את האחת יש לשלוח כדי שיתן אל ליבו מהו העונש המגיע לו, ואילו את הציפור השניה יש לשלוח על פני השדה כדי שתמשיך לחיות את חייה.

ואולם - **סיים רבי שלמה** - את הציפור החיה יש לשלוח דוקא על פני השדה, כדי לרמז למביא הציפורים על האופן הראוי ללימוד התורה, כדי שחלילה לא יבוא לידי זיחות הדעת, וכדברי חז"ל בגמרא בעירובין (דף כא, א): "נצא השדה", בא ואראך תלמידי חכמים שעוסקין בתורה מתוך הדחק!...

"כִּי תִבְאוּ אֶל אֶרֶץ פְּנֵעוּ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לְאֶחָזָה וְנִתְתִּי נֹגַע צִרְעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֶחָזְתְּכֶם" (יד, לד).

מפרש רש"י (ע"פ המדרש רבה): "בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמינו אמורים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל ידי הנגע נותן הבית ומוצאן".

לכאורה יש להתפלל: אם רצון הקב"ה לתת אוצרות לישראל, לא מצא דרך אחרת אלא רק על ידי נגעים?

אין זאת - **אמר הגאון רבי יחיאל מיכל עפשטיין זצ"ל**, אב"ד נוברדוק ובעל 'ערוך השולחן' - אלא שהיה ענין מיוחד לתת לישראל את אוצרות האמורים דווקא בדרך זו! **שהרי כך אמר דוד המלך בתהלים** (ק"ט, עא-עב): "טוב לי כי עוניתי למען אלמד חוקיך. טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף", ולכאורה יש מקום לתמוה על דבריו: מילא אדם עשיר ומלא בכל טוב וזהב וכסף, והוא עוסק בתורה - יכול לומר 'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף', ונאים הדברים למי שאומרם, אבל עני העוסק בתורה אינו יכול לומר כך, שהרי מנין יודע העני את טעם הזהב והכסף כדי שיכול לומר שטעם התורה עדיף בעיניו, ודוד הרי היה אז בימי עניו, שהרי מקדים ואומר 'טוב לי כי עוניתי', ואיך אומר הוא 'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף'? דוחק לומר שכוונתו לאלפי זהב וכסף שהיו לו בתקופה קודמת.

אלא, שיש לפרש בדרך דרש, שהרי שני סוגי נסיונות עומדים לפני האדם: נסיון העושר ונסיון העוני. שני נסיונות קשים הם, אך מביניהם קשה יותר נסיון העושר מנסיון העוני, שכן עושר מביא לידי כפירה, כפי שזאמר (משלי ט, ט): "פן אשבע וכחשתי ואמרת מי ה' ", וזו כוונת מה שאמרו חז"ל (הגיגה ט): "יאה עניותא לישראל" - אין הכוונה כפשוטה, אלא שמבין שתי סוגי הנסיונות - עדיף לישראל נסיון העוני ולא נסיון העושר, שעלול להביא לכפירה.

והנה, מצינו במסכת אבות (ד, ט): "כל המקיים את התורה מעוני - סופו לקימה בעושר", ואף כאן בודאי שאין לפרש כפשוטו, כלומר שזוהי הבטחה לעתיד גשמי טוב יותר, שהרי אנו רואים בעינינו כמה וכמה שקיימו את התורה מעוני ולא זכו לקימה מעושר, אלא הכוונה למי שזכה לקיים את התורה מעוני, שזוהו הנסיון הקטן, ויכל לבטוח שגם בנסיון העושר יוכל לעמוד, אבל מי שלא קיים את התורה מעוני - קל וחומר שלא יוכל לקיימה מעושר, כי כאמור נסיון העושר קשה הוא מנסיון העוני.

וזו כוונת הפסוק כאן: "כי תבואו אל ארץ כנען" - שהם סוחרים ועשירים גדולים, שכל עושרם והונם מיועד עבורכם לאחוזת עולם, אך מכיון שחשש הקב"ה שישראל לא יעמדו בנסיון הקשה של העושר, על כן לפני כן "ונתתי נגע צרעת", וכאשר תעמדו בנסיון היסורים, שהם יסורי עוני, אזי תוכלו לעמוד גם בנסיון העושר, ואז תהיה הארץ ל"ארץ אחוזתכם", שתישאר שלכם לעולם!

לבקשת רבים:

בס"ד יצא לאור קונטרס 'שש אנכי' (ה"ב), ובו כל הפינים' בהלכה ובאגדה שכתב העורך בשנים האחרונות ופורסמו בעלון, עם הוספות רבות ונכבדות ובעריכה מאירת עינים. ניתן לקבלו ע"י שליחת בקשה למייל: 052717688@gmail.com

הסיפור שסיפור כאן הוא אמיתי לחלוטין, הוציא כמה פרטים מזהים שעלולים להסגיר את הנוגעים בדבר. אנחנו מתגוררים באחת ממדינות דרום אמריקה. אבי שיחיה, משמש כרב קהילה מכובדת ועשירה. בין חברי הקהילה נמנים אנשי עסקים ואילי הון, לצד אברכים חשובים תלמידי חכמים בעלי משפחות ברוכות, שתורתם אומנותם. אבא ניחן באופי מדהים - מחד הוא בעל רגש חם, היודע ומבין לליבו של הזולת, ומאידך תקיף הוא בנושאים שאסור להתפשר עליהם מבחינה הלכתית ומוסרית.

אבא היה אהוב על חברי הקהילה. אנשים ראו בו אישיות מורמת שאפשר להתייעץ עמה בנושאים כלכליים סובכים ובענייני השעה, כמו חינוך הילדים והנהגת הבית. החיים בקהילתנו התנהלו על מי מנוחות. שימשנו סמל לקהילות אחרות, בעיקר באחדות ששררה בינינו. היינו כעין משפחה אחת גדולה ותומכת. הילדים למדו והתחנכו במערכת מוסדות לימוד אחת, תלמודי תורה וישיבות כמו גם בית ספר לבנות וסמינר בית יעקב.

הכל נמשך, עד לאותו יום נורא, שבו פרצה אש המחלוקת. אף אחד לא יודע להצביע בדיוק מה היתה העילה למריבה הקשה ולהתפלגות שבאה בעקבותיה. גם היום, במבט לאחור, אינני זוכר במדויק את הפרטים. דבר אחד אינני מסוגל לשכוח, את עוגמת הנפש העצומה שנגרמה לאבא. שתי משפחות מוכבדי העיר, אנשים שתורמים סכומים לא מבוטלים לקופת הקהל, הסתכסכו ביניהן. בתחילה, התנהלו הוויכוחים על אש נמוכה, בחדרי חדרים, מבלי שאיש ידע. עוף השמים הוליך את הקול והדי המריבה יצאו מכלל שליטה. אנשים טובים, לפחות בעלי כוונות טובות, ניסו להתערב ולהשלים בין המשפחות, אבל לא הצליחו, ומה שגרוע יותר, היחלחנו התפלגה לשניים. זה אוזן כך, ואילו רעהו סובר שהצדק עם המשפחה השניה. לא אפרט את כמויות הרכילות ולשון הרע שאפפנו מכל עבר, לא שמנו לב שאנחנו נסחפים. המריבה הפכה לנושא הכי חם באותה תקופה.

הימים ההם, היה אבא ספון בביתו, כואב את המצב האישי והנורא שאילו נקלעה קהילתנו. לאורך כל הדרך, שתק שתיקה מופלגת למרות שרבים ביקשו לשמוע במי הוא מצדד. כל משפחה שלחה שליחים לאבא

לדבר על לבו, בתוספת בקשה שיחתום על חרם נגד המשפחה השניה. אך למרות הלחצים, הוא בחר לשתוק ולא להתערב. שתיקתו הרועמת של הרב, רק הרגיזה את בני העיר והעלתה את מפלס הרכילות. עד כדי כך, שאבא נהיה גם הוא נושא מדובר במריבה. אנשים נתנו דורר לדושים, והשמיצו בצורה מכוערת את אבא תמים הדרך. למעשה, בגלל שתיקתו המצב החמיר מיום ליום.

יום אחד דפק על דלת בית הרוי, ר' שלום, ששימש כראש הקהילה. אדם משכמו ומעלה ומקובל על כולם כתלמיד חכם בקנה מידה עצום, לצד היותו עשיר מופלג. ממש תורה וגדולה במקום אחד. הוא מצא לנכון לבוא אל אבא ולנסות לראות יחד עמו, מה אפשר לעשות במצב הלא פשוט הזה. אבא נהג להתייעץ בהרבה נושאים עם ר' שלום. על אודות ענייניה הרוחניים של הקהילה, ואף על דברים שעומדים מדי פעם על סדר היום. באותו יום בו הגיע ראש הקהל, היה אבא שרוי בעצב רב. שעה קלה קודם ביקר בבית אחד מראשי המשפחות המסוכסכות, והטיח בו דברים קשים. בעיקר היתה טענתו - למה הרב שותק? אבא בשום אופן לא רצה להתערב, הוא האמין שבעזרת ה' יבוא יום והכל יבוא על מקומו בשלום.

ר' שלום הפציר באבא לנסות להשיב שום בין הצדדים. הוא תיאר לאבא בצבעים קודרים מה קורה בחוץ, איך אש השנאה והמחלוקת אוכלת כל חלקה טובה. 'תן לי רשות', ביקש ר' שלום. 'אני אנסה לגשר בין הצדדים. הרב הרי יודע שיש לי כח והשפעה, אולי אצליח לעשות משהו?'

אבא הביט בו ואמר: 'שלום, תסתכל עליי. אני ראובן בן מלכה, שרוי בימים אלו בצער גדול, ואיני צריך לפרט לך מדוע. אני מבטיח לך בואת שאם אתה מושך את ידך מכל העסק הזה, שלושת ילדיך הזקוקים לזיון הגון, יביאו בשורות טובות עוד השנה.' אמר אבא, 'שמתי מחסום לפי וגם אתה תעשה כמוני ומעשים אלו בודאי יעוררו הרבה רעש בשמים ויפתחו לך שערים, אבל כל זאת תנאי שאינך מוציא מפיו אף לא מילה אחת יותר בענין זה.'

ר' שלום פרץ בבכי נסער. שלושה בחורים מבוגרים היו לו בבית. הגדול כבר התקרב לעשור השלישי

לחייו, הצעיר יותר היה בן עשרים ושבע. אחריהם השתרכה שיירה של בנות. ראש הקהל עדיין לא ערך שמחה בביתו וצערו היה גדול מאוד. בניו הלכו לשמחות חלא'קה ובר מצוה לילדיהם של החברים, ואילו אצלו השעון כאילו עצר מלכת. ר' שלום התרגש מאד מדבריה, ענה 'אמן' בקול ופנה ללכת לביתו. 'אעשה כדברי הרב ומן השמים ירחמו'. הוא האמין בכל לבו שברכתו של הרב תתקם במלואה, ובעזרת ה' השלום והשלחה יחזרו לשרור בעיר כתחילה.

דא עקא, שהמצב בשכונה רק הלך והחמיר, שכנים בבנין אחד לא דיברו ביניהם. הורים נאלצו להוציא את ילדיהם ממוסדות החינוך, מחשש להתנכלויות של הצד השני. ר' שלום, ראש הקהל, כבר לא היה מסוגל לראות את המצב בקהילה, אבל זכר את הבטחתו של הרב.

יום אחד קרה הנס. בנו בכורו של ר' שלום התארס. השמחה היתה עצומה אבל מהולה בעצב. רבים מבני הקהילה לא הגיעו לאחל מזל-טוב למחותנים. איש לא ידע על הבטחתו של הרב לר' שלום. כמה חודשים חלפו מאז, ופתאום - נס. הלא יאומן קרה. בנו השני של ר' שלום התארס במזל טוב. בשמחה הזו כבר היתה נוכחות יותר מורגשת של בני הקהילה. כולם איחלו לו שבקרוב ממש יזכה גם בנו הצעיר לשידוך טוב. יום רדף יום והשקט והשלחה חזרו אט אט לעירנו.

באחד הימים נתלו בבית הכנסת, מודעות חגיגיות הקוראות לסיים מסכת שעורך ח' (ראש משפחת הסכסוך). השולחנות היו ערוכים בטוב טעם, ומסיים המסכת עלה לומר את ההדרן. ח' נטל את המיקרופון בידו, אבל במקום להתחיל במלים, הוא פרץ בבכי קורע לב. 'עברנו תקופה קשה', הוא השתנק, 'כולם ביחד וכל אחד לחוד. הודו לה' שהכל מאחורינו. נשתדל להביט קדימה אל הטוב שמצפה לנו, בתפילה ובתקוה לימים טובים שעוד יבואו.'

הוא סיים את דבריו וכולם ניגשו ללחוץ את ידו. התרגשות עצומה היתה בקהל. המעמד נמשך עד שעה מאוחרת בלילה. ר' שלום נעדר מאותו מעמד אבל כולם הבינו למה. למחרת, שתו איתו יחד לחיים לרגל אירוסיו בנו השלישי, בשעה טובה ומוצלחת!

(האמנתי ואדברה)

פנינה לשבת
בענייני הלכה ואגדה

האם מותר לנקות את הפה עם המים אחרונים?

כתב הגאון רבי חיים פלאגי זצ"ל בספרו כף החיים (סי' כה, אות ב, בנד"מ ע"י מכון 'שובי נפש' עמ' שפו), שמאחר והמים האחרונים שהאדם נוטל לפני ברכת-המזון הולכים לסיטרא-אחרא, ושורה עליהם רוח רעה, 'לא טוב עושים אותם הרוחצים גם שפתותיהם ממים אחרונים, דדוקא לראשי האצבעות הוא שניתן רשות לתת חלק לסיטרא-אחרא, ולא בפיו ובשפתיו'. וסיים, 'שם חפץ לרחוץ ידיו ופיו היטב ובמים רבים, יעשה כן קודם או אחרי כן'. וציין לדבריו בן איש חי (פרשת שלח, שנה א. ח). ובכך החיים (סופר, סי' קפא, סו"ק א) כתב זאת מדנפשיה.

ובלומדי מסכת יומא, הוקשה לי על ההלכה הנ"ל מדברי רש"י (בדף פג: ד"ה מים אחרונים), במעשה המובא בגמרא שם - על רבי מאיר, ר' יהודה ור' יוסי שהתארחו בשבת אצל אדם ששמו כידור; ר' יוסי ור' יהודה הפקידו אצלו את כספם בערב שבת, וכשביקשו ממנו את הכסף בחזרה, הכחיש. מה עשו? השקוהו יין, וראו על שפמו, שלפני כן אכל עדשים. הלכו לאשתו, ואמרו לה שבעלה ביקש שתחזיר להם את הכסף, ונתנו לה כסיתם את אכילת העדשים. לאחר שנתעורר משינתו, הרג את אשתו. אמרו חכמים: "מים אחרונים הרגו את הנפש".

וביאר רש"י, "שאלו נטל מים אחרונים, דרך הנוטלים ידיים לקנח את שפמם בידיים טופחות, ולא היו עדשים נראים". ולכאורה קשה, שמדברי רש"י משמע, לכאורה, שמותר לנקות את הפה עם שאריות ומכתבי עצמם.

ושמחתי לראות, שבהשטמה (המובאת על הדף בכה"ח הג"ל) כתב הגר"ח פלאגי זצ"ל, ש'מדברי רש"י ביומא אין הוכחה להיפך, ודו"ק'. ע"כ. ולא ביאר מדוע.

ואפשר לבאר בכוונתו, שברש"י לא נתבאר שעם אותם מים הוא היה מנקה את פיו, אלא שבעת נטילת הידיים היה גם מנקה את פיו. ומה שרש"י תלה זאת ב'דרך הנוטלים ידיים לנקות וכו', הוא מפני שאם לא היה נוטל ידיו למים אחרונים כלל, לא היה מנקה - לא את ידיו ולא את פיו, שהרי אין מים מזומנים לפניו. ודו"ק. ש"ר שכ"כ ליישב הג"ר מרדכי אליהו זצוק"ל (הובא בספר וזאת הברכה, פרק יד, הערה 6, עמ' 138), וזכיתי לכיין לתירוץ.

ובמנהגות לרא"ה מלוניל (בעל הארחות חיים, דף יא), שכתב "וכן נהגו במים אחרונים אחר סעודה (שיגקה פיו), מפני שהפה שיברך את ה' יתברך צריך שיהיה נקי". ולכאורה, אין מדבריו ראייה שעם המים אחרונים עצמם ינקה את הפה, אלא שבעת שנוטל ידיו למים אחרונים, ינקה גם את פיו.

הן אמן, שהגאון רבי שמעון סופר זצ"ל (נכדו של החת"ס, נפטר בשנת התש"ד) בשו"ת

משולחנו של העורך

התעוררות תשובה (ח"א, סי' סג), הביא מאביו בעל הכתב-סופר זיע"א, שהיה נוהג לנקות פיו עם המים אחרונים שנטל, וכתב ההתעוררות תשובה להוכיח כן מרש"י ביומא הנ"ל. וכ"כ גם בספר שערי הלכה ומנהג (ליבאוויטש, א"ח סי' קג), ובעוד כמה מאחרוני זמנינו. ולהמתבאר לעיל, מיושב, וגם הגר"ח פלאגי כבר הרגיש בזה.

ויש שביארו (פסקי תשובות ח"ב, שם סק"ז, עמ' תקסט), ספר המדת ירושלים [על היחושלמי מס' ברכות, לרב שמעון מן שליט"א], עמ' תקצ, ע"ש ודו"ק), שהאחרונים שהתירו זאת סבירא להו, שאין רוח רעה על המים שנשארים על הידיים, מאחר ועל הידיים אין רוח רעה כלל, שהרי אפילו לפני הנטילת מים אחרונים לא נאסר עליו לגעת במאכלים (ולא דומה לנט"י שחרי"ת יש רוח רעה על הידיים, ולכן הצריכו נטילה ג' פעמים לסירוגין וכו'), ורק על המים הזבים מאצבעותיו לאחר הנטילה, שורה הרוח רעה. ומה שמצריך הרמב"ם [ע' בשו"ע שם סעיף ח] לנגב ידיו ממים אחרונים, הוא רק בכדי להוריד את זוהמת הידיים, וכמו שביאר בספר הבתמים (שער נט"י, שער ה), אך לא משום רוח רעה. וכע"ז ביאר בספר שערים מצויינים בהלכה (מד, א).

ובבן איש חי (שם) נתן עצה לזה, 'שם ידיו מזוהמות הרבה מן התבשיל וכן פיו ושפמו, שצריך להם מים הרבה ברחיצתם - טוב שירחצם קודם נטילת מים אחרונים על דעת לאכול עוד אחר-כך, ויהיו אלו כמים אמצעים. וכן יעשה: אחר שירחצם, יאכל חתיכת פת מן השולחן, כדי שלא תהיה נחשבת רחיצה היא למים אחרונים, ואחר שיאכל חתיכת הפת וכי"ב, יטול מים אחרונים מעט, ויברך ברכת המזון'.

וכתב מן הגר"ע יוסף זצוק"ל בספרו הליכות עולם (ח"ב, עמ' מה), שלדעתו אינו מוכרח להחמיר כל כך בדבר שאין לו יסוד בש"ס ובפוסקים, להצריך אכילת פת נוספת בכדי שתחול עליה נטילת המים אחרונים, ואדרבה לפי הפשט שהוא משום מלח סדומית, ודאי שצריך רחיצה היטב ובשפשוף כהוגן שלא יבוא לידי היזק, ולא העברת מים מועטים כל כך [ורק לטעם של סיטרא-אחרא צריך למעט בנטילה]. ולכל היותר, יכונן ברחיצה הראשונה (שהיא להעביר הזוהמה) שאינה לשם מים אחרונים, יגב ידיו ויחזור וירחץ לשם מים אחרונים, וכשמכוין כך, מועיל, שהרי מצינו בכיוצא בזה שאפילו למ"ד מצוות אינן צריכות כונה, אם מכוין בפירוש שלא לשם מצוה, לא יצא, וכמו שכתבו כמה מהראשונים. וע' בספר זמירות דברי יואל (אות יז), במנהג הדברי יואל מסאטמר בזה.

ובליקוט יוסף (עמ' רנא) ביאר, שההיתר הוא מצד שעיך הטעם במים אחרונים הוא מצד נקיות, ולא מצד רוח רעה. ע"ש.

והרה"ג ר' שמאי קהת הכהן גרוס שליט"א בשו"ת שבט הקהתי (ח"א, סי' צב) כתב, שאם נגע במאכלים בעוד ידיו רטובות, שבדיעבד יש להתיי.